

Europadomstolens domar — första kvartalet 2012

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under första kvartalet 2012 meddelat bl.a. följande domar:¹

1. Ananyev m.fl. mot Ryssland (dom 10.1.2012)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Målet var ett s.k. pilotmål rörande de otillfredsställande förhållandena i ryska häktesanstalter. Efter att ha funnit att klagandena utsatts för omänsklig och förnedrande behandling under den tid de varit häktade gav Europadomstolen ryska regeringen anvisning om generella åtgärder som måste vidtas för att förbättra förhållandena i häktesanstalter. Dessa åtgärder gällde bl.a. förbättringar av de hygieniska förhållandena, reformer i fråga om det tillämpliga regelverket, undvikande av överbeläggning genom fastställande av varje anstalts maximikapacitet, införande av möjligheter att klaga över missförhållanden och en rätt för de intagna att erhålla skadestånd om de utsätts för omänsklig eller förnedrande behandling. De ryska myndigheterna ålades att inom sex månader i samarbete med Europarådet utarbeta en bindande tidsplan för att lösa dessa problem och att inom tolv månader lämna ekonomisk gottgörelse i de mål som anhängiggjorts vid Europadomstolen av personer som utsatts för omänskliga eller förnedrande frihetsberövanden i ryska häktesanstalter.

2. Standard Verlags GmbH mot Österrike (no. 3) (dom 10.1.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Tidningsförlaget Standard Verlags GmbH ägde tidningen *Der Standard*. I tidningen publicerades en artikel om en bank, som gjort stora förluster på spekulationer och vars ledning blivit föremål för en brottsutredning. Bankens finanschef väckte talan mot tidningsförlaget på grund av att tidningen hade publicerat hans namn i samband med brottsmisstankarna. Han fick bifall till sin talan och tilldömdes ett skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att finanschefen inte var en offentlig person men att bankens förlustaffärer var en fråga av stort allmänt

¹ Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2011, den senaste i SvJT 2012 s. 144 ff. De fullständiga texterna till de domar som i korthet refereras här kan sökas på Europadomstolens hemsida <http://www.echr.coe.int>. — Följande förkortade benämningar används i översikten: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

intresse, särskilt som banken till stor del ägdes av delstaten Kärnten, vilket gav bankskandalen en politisk dimension. Det hade enligt Europadomstolens mening varit svårt att ge en fullständig bild av händelseförloppet utan att nämna finanschefen och den roll han spelat i detta sammanhang. Slutsatsen blev att det inte varit förenligt med artikel 10 i konventionen att döma tidningsförlaget att betala skadestånd till finanschefen.

3. G.R. mot Nederländerna (dom 10.1.2012)

Rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

G.R. var en afghansk medborgare som kom till Nederländerna för att förena sig med sin hustru och sina barn. Han begärde uppehållstillstånd i Nederländerna och dispens från skyldigheten att betala en administrativ avgift om 830 euro för sin ansökan. Han fick avslag på denna begäran om dispens.

Europadomstolen fann att G.R:s och hans familjs ekonomiska situation varit sådan att den föreskrivna avgiften var opropotionerlig. Genom kravet på denna avgift hade G.R. förhindrats att få frågan om uppehållstillstånd prövad, vilket stred mot hans rätt enligt artikel 13 i konventionen till ett effektivt rättsmedel.

4. Vulakh m.fl. mot Ryssland (dom 10.1.2012)

Frågor om oskuldspresumtion (artikel 6:2 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena var anhöriga till Vitaliy Vulakh, som åtalats för att ha varit ledare för ett brottsyndikat men som begått självmord innan rättegången mot honom hade slutförts. Däremot dömdes hans medtilltalade för allvarlig brottslighet, och i domen rörande dem angavs att Vitaliy Vulakh hade varit ledare för brottsyndikatet och hade betalat medlemmarna för att begå brott. I ett följande civilrättsligt mål tillerkände domstolen målsägandena kompensation i form av andelar i ett bolag som klagandena hade fått i arv efter Vitaliy Vulakh.

Europadomstolen konstaterade att Vitaliy Vulakh inte hade dömts för brott men att domstolen i målet mot hans medtilltalade ändå hade förklarat honom ansvarig för brottslig verksamhet, vilket stred mot hans rätt till oskuldspresumtion enligt artikel 6:2 i konventionen. Vidare hade klagandenas rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen kränkts genom att de berövats sina ärvda andelar i ett bolag enbart på grundval av uttalanden om Vitaliy Vulakh i brottmålet mot hans medtilltalade och utan någon prövning av om han verkligen gjort sig skyldig till brott.

5. Česnulevičius mot Litauen (dom 10.1.2012)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Česnulevičius hade under avtjänande av fängelsestraff vid flera tillfällen misshandlats av medfångar, den sista gången med påföljd att han kort därefter avled på sjukhus.

Europadomstolen fann att fängelseförvaltningen, som känt till att Česnulevičius blivit attackerad av medfångar, inte hade vidtagit ändamålsenliga åtgärder för att skydda honom mot fortsatta angrepp. Dessutom hade han inte, sedan han förts till sjukhus, fått adekvat vård för sina skador. Konklusionen blev att myndigheterna hade brutit mot artikel 2 i konventionen. Brottsutredningen efter dödsfallet hade inte heller bedrivits på ett effektivt sätt, varför det även i detta hänseende förelåg ett brott mot artikel 2.

6. di Sarno mot Italien (dom 10.1.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Klagandena bodde i Kampanien, och deras klagomål gällde myndigheternas oförmåga att sköta avfallshanteringen på deras bosättningsort och de hälsorisker och det obehag de utsatts för genom anhopningen av sopor.

Europadomstolen konstaterade att varje konventionsstat har en positiv skyldighet att skydda befolkningen mot farlig verksamhet. I Kampanien hade det rått ett nödtillstånd med avseende på sophanteringen från februari 1994 till den 31 december 2009, och på den ort där klagandena bodde hade det från slutet av 2007 till maj 2008 samlats stora mängder sopor på gatorna. Även om detta inte resulterat i hälsoproblem för klagandena, var avfallshanteringen en uppgift som det ålåg myndigheterna att sköta på ett sätt som gjorde det möjligt för befolkningen att leva i en hälsosam och säker omgivning. Med tanke på att myndigheterna försummat denna uppgift under många år, kunde bristerna inte tillskrivas *force majeure*. Europadomstolen konkluderade därför att myndigheterna brutit mot klagandenas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv.

7. Dovzhenko mot Ukraina (dom 12.1.2012)

Fråga om oskuldspresumtion (artikel 6:2 i konventionen)

Dovzhenko arresterades som misstänkt för mord. Eftersom han tidigare hade varit polisman, väckte arresteringen uppmärksamhet i pressen. I en artikel återgavs ett uttalande av en polischef som betecknade Dovzhenko som ”brottsling”. Europadomstolen fann att ett sådant uttalande stred mot Dovzhenkos rätt att presumeras vara oskyldig till brott intill dess det fanns en fällande dom mot honom.

8. Choreftakis och Choreftaki mot Grekland (dom 17.1.2012)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Klagandena var föräldrar till en ung man som hade knivhuggits till döds på en gata. Mördaren hade tidigare avtjänat ett straff för mord men hade villkorligt frigetts efter 15 år. Klagandena hävdade att myndigheterna hade handlat vårdslöst och därmed brutit mot artikel 2 genom att frige gärningsmannen i förtid.

Europadomstolen konstaterade att artikel 2 i konventionen skapar en skyldighet för staten att vidta lämpliga åtgärder för att skydda människors liv men att det inte är möjligt att eliminera alla risker för våldsutövning och dödande. I det aktuella fallet hade den villkorliga frigivningen skett enligt grekisk lag och grundats på att gärningsmannen hade uppfört sig väl under fängelsevistelsen. Det kunde inte anses ha varit någon brist i det grekiska rättssystemet eller någon felaktighet i rättstillämpningen som hade lett till att klagandenas son hade mördats. Europadomstolen konkluderade därför, med 4 röster mot 3, att det inte förelåg någon kränkning av artikel 2 i konventionen.

9. Krone Verlag GmbH & Co KG och Krone Multimedia GmbH & Co KG samt Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH, båda mot Österrike (domar 17.1.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagandena i dessa mål var tre tidningsförlag som av österrikiska domstolar dömts att betala skadestånd för att de i tidningsartiklar om sexuella övergrepp mot en 10-årig flicka hade röjt flickans identitet och i ett fall också publicerat ett fotografi av henne.

Europadomstolen konstaterade att det hade varit legitimt att publicera information om de övergrepp som begåtts men att detta hade kunnat ske utan att uppgifter lämnats som kunde leda till identifiering av flickan. Europadomstolen framhöll att flickan inte var en offentlig person och befann sig i ett sårbart läge. Domarna mot tidningsförlagen hade under sådana förhållanden inte varit opropor­tionerliga och stred inte mot yttrandefriheten i artikel 10 i konventionen.

10. Lahtonen mot Finland (dom 17.1.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Lahtonen var chefredaktör för en månadstidskrift som publicerade en artikel om ett pågående domstolsmål rörande en polisman som med hjälp av sin polislegitimation hade stulit en bil. I artikeln lämnades uppgifter om polismannens namn och arbetsplats, och det upplystes att domstolen hade beslutat att han skulle genomgå en psykiatrisk undersökning. Lahtonen dömdes till böter och skadestånd för att han hade publicerat uppgifter som inkräktade på polismannens privatliv.

Europadomstolen konstaterade att de uppgifter som publicerats var baserade på offentliga domstolshandlingar och att de var korrekt

återgivna. Uppgifterna rörde en händelse av allmänt intresse. Lahtonen hade vidare förpliktats betala böter, skadestånd och kostnader till ett sammanlagt belopp av cirka 17 000 euro. Sådana påföljder för publiceringen av en tidskriftsartikel kunde endast under speciella omständigheter vara berättigade. Slutsatsen blev att artikel 10 i konventionen i detta fall hade kränkts.

11. Takush mot Grekland (dom 17.1.2012)

Fråga om förfarandet vid utvisning (artikel 1 i protokoll 7)

Takush var en albansk medborgare bosatt i Grekland. Han arresterades på grund av misstanke att han hade medverkat till att utlänningar olagligen rest in i Grekland. Beslut fattades om hans utvisning. Ett beslut om att han kunde begära uppskov med utvisningen delgavs hans advokat men först efter det att utvisningen redan verkställts. Europadomstolen fann att han under sådana omständigheter inte hade åtnjutit det rättsskydd som föreskrivs i artikel 1 i protokoll 7 till konventionen.

12. Alony Kate mot Spanien (dom 17.1.2012)

Fråga om opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Alony Kate anklagades för att ha förbindelser med den palestinska organisationen Hamas. Han häktades av en domstolsavdelning bestående av tre domare, av vilka en var domaren M. Som skäl anfördes att domstolen hade beaktat gärningarnas natur och det straff som kunde följa på dem samt tagit hänsyn till eventuell risk för återfall i brott. Domaren M ingick därefter också i den avdelning som dömde Alony Kate till ett långt fängelsestraff.

Europadomstolen konstaterade att en undersökningsdomare först hade låtit Alony Kate förbli på fri fot men att domstolsavdelningen därefter hade beslutat om häktning och alltså intagit en strängare hållning till honom än undersökningsdomaren. Därvid hade avdelningen gjort en summarisk värdering av fakta i målet och uttalat sig om den eventuella risken för återfall i brott. Motiveringen var sådan att den kunde ge intryck av att avdelningen hade bildat sig en uppfattning om att Alony Kate var skyldig, och att M således hade en författad mening i skuldfrågan när hon sedan ingick i den dömande avdelningen. M:s deltagande som domare när Alony Kate befanns skyldig och dömdes till fängelse kunde därför ge anledning till tvivel om domstolens opartiskhet, vilket innebar att artikel 6:1 i konventionen inte hade respekterats.

13. Kopf och Liberda mot Österrike (dom 17.1.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Klagandena Anna Kopf och Viktor Liberda blev i december 1997 fosterföräldrar till den tvååriga pojken F. Denne hade räddats från en brand som hans mor hade anlagt under inflytande av narkotika. F

stannade hos klagandena i fyra år, varefter han återfördes till modern, vars tillstånd under tiden hade förbättrats. Klagandena försökte få tillstånd till fortsatt kontakt med F, men de österrikiska domstolarna fann att detta inte skulle vara i F:s intresse.

När de österrikiska domstolarna prövade klagandenas begäran om kontakt med F, hade denne redan vistats hos sin mor i mer än tre år, vilket enligt Europadomstolens mening kunde tala emot att klagandena skulle få bifall till sin begäran. Europadomstolen fann det emellertid anmärkningsvärt att de österrikiska domstolarnas beslut hade meddelats efter ett förfarande som pågått i flera år. Det fanns ingen förklaring till denna tidsutdräkt, och det var möjligt att, klagandena, om beslut hade fattats tidigare, skulle ha fått bifall till sitt yrkande om kontakt med F. Europadomstolen fann därför att de österrikiska domstolarna genom att inte tillräckligt snabbt pröva klagandenas begäran hade kränkt deras rätt enligt artikel 8 i konventionen.

14. Harkins och Edwards mot Förenade kungariket (dom 17.1.2012)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Harkins och Edwards var amerikanska medborgare och anklagade för mord i USA. De arresterades i Förenade kungariket och begärdes utlämnade till USA, varvid den amerikanska regeringen avgav en förklaring att dödsstraff inte skulle komma att utdömas och att det strängaste straff de kunde dömas till var livstids fängelse. De brittiska myndigheterna biföll den amerikanska framställningen om utlämning.

Frågan vid Europadomstolen var om de livstidsdomar som Harkins och Edwards kunde komma att dömas till i USA skulle utgöra omänsklig eller förnedrande behandling och om utlämningen därmed skulle strida mot artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen fann att Harkins kunde komma att dömas till ett obligatoriskt livstidsstraff för det mord han anklagats för men att detta inte skulle vara en uppenbart oproportionerlig påföljd för brottet. Dessutom fanns det möjligheter för myndigheterna att senare reducera livstidsstraffet. Edwards kunde också komma att dömas till ett livstidsstraff men först om domaren skulle finna ett sådant straff motiverat med hänsyn till samtliga relevanta omständigheter. Ett sådant straff skulle i så fall inte heller vara uppenbart oproportionerligt. Utlämning av de två männen skulle således inte strida mot artikel 3 i konventionen.

15. Stanev mot Bulgarien (dom 17.1.2012)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Under åren 2000 och 2001 fann de bulgariska domstolarna att Stanev led av psykiska störningar och var oförmögen att sköta sina egna angelägenheter och att uppfatta konsekvenserna av sina handlingar. År 2002 ställdes han därför under partiellt förmynderskap med en lokal tjänsteman som förmyndare.

Stanev gjorde åtskilliga försök att få förmynderskapet upphävt, men han var inte behörig att själv vända sig till domstol, och hans förmyndare vägrade att medverka till en ändring i hans status.

Europadomstolen konstaterade att den som ställts under partiellt förmynderskap i princip skall ha möjlighet att direkt hos domstol begära att förmynderskapet upphävs. En sådan rätt finns i det stora flertalet medlemsstater i Europarådet. Eftersom Stanev enligt bulgarisk lag inte hade denna rätt, konkluderade Europadomstolen att hans rätt till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

16. Vinter m.fl. mot Förenade kungariket (dom 17.1.2012)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Vinter, Bamber och Moore avtjänade livstidsstraff för mord. Enligt de domar som meddelats mot dem skulle de inte få friges annat än om vederbörande minister beslutade att frige dem av humanitära skäl, t.ex. om de led av dödshotande sjukdom eller var allvarligt invalidiserade. De gjorde gällande att fängelsestraffen inte gav dem något hopp om frigivning och att straffen därför var grymma och utgjorde omänsklig eller förnedrande behandling stridande mot artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen framhöll att ett straff som inte står i rimlig proportion till brottet kan utgöra omänsklig eller förnedrande behandling men att bedömningen av om så är fallet måste vara restriktiv, vilket medför att det bara är i undantagsfall som en sådan disproportion mellan brott och straff kan anses föreligga. I det aktuella fallet hade klagandena begått synnerligen brutala och hänsynslösa mord, och domstolarna hade bestämt straffen efter rättvis och grundlig prövning. Ett livstidsstraff utan möjlighet till villkorlig frigivning kunde inte i och för sig anses oproportionerligt som påföljd för sådana brott. Det kunde emellertid senare bli oproportionerligt om frihetsberövandet hade pågått så länge att det inte längre kunde fylla något legitimt bestraffningssyfte. För Vinter hade frihetsberövandet pågått i endast tre år, och fortsatt straffverkställighet tjänade legitima bestraffnings- och avskräckningssyften. Bamber och Moore hade avtjänat 26 respektive 16 år, men en domstol hade år 2009 granskat straffen och lämnat en övertygande motivering till att de skulle fortsätta att avtjäna sina straff. Europadomstolen delade uppfattningen att fortsatt straffverkställighet även för dem var motiverad som bestraffning och avskräckning. Något brott mot artikel 3 i konventionen förelåg alltså inte.

17. Othman (Abu Qatada) mot Förenade kungariket (dom 17.1.2012)

Frågor om tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till rättvis rättegång (artikel 6 i konventionen)

Othman, som var medborgare i Jordanien, misstänktes ha förbindelser med organisationen Al-Qaida. Han hölls en tid i förvar i Storbritannien enligt en undantagslag, men sedan denna lag upphävts, underrättades han om att han skulle utvisas till Jordanien. Othman motsatte sig utvisningen och hävdade att han i Jordanien hade dömts i sin frånvaro för terroristbrott och att han, om han återvände till Jordanien, skulle ställas inför rätta på nytt, varvid han skulle riskera tortyr, långvarig häktning och en orättvis rättegång med bevis som framskaffats genom tortyr av medtilltalade.

Utvisningsfrågan prövades i sista instans av *House of Lords*, som fann att Othman skyddades mot tortyr genom de försäkringar som den jordanska regeringen hade lämnat den brittiska regeringen om att Othman inte skulle utsättas för sådan behandling. När det gällde risken för att bevis som erhållits genom tortyr av andra personer skulle användas mot honom under det straffrättsliga förfarandet i Jordanien fann *House of Lords* att det inte fanns anledning att i Jordanien vänta sig ett så flagrant orättvist förfarande att det kunde utgöra hinder för utvisning.

Europadomstolen konstaterade att Othman tillhörde en kategori av personer som löpte särskilda risker att utsättas för tortyr. Frågan var emellertid vilken vikt som skulle fästas vid de försäkringar som lämnats av den jordanska regeringen. Europadomstolen bedömde att dessa försäkringar var tillräckliga för att eliminera riskerna för misshandel. Hans utvisning till Jordanien skulle därför inte strida mot artikel 3 i konventionen.

Däremot konstaterade Europadomstolen att tortyr är ofta förekommande i Jordanien och att det också är vanligt att bevisning som uppnåtts genom tortyr åberopas vid domstolar. Det fanns en viss sannolikhet för att utsagor som gjorts av Othmans medtilltalade hade framtvingats genom tortyr och att de skulle utgöra en avgörande bevisning mot Othman. Med hänsyn härtill och eftersom det inte fanns någon garanti för att denna bevisning inte skulle användas mot Othman, skulle hans utvisning till Jordanien på ett flagrant sätt beröva honom en rättvis rättegång och därmed strida mot artikel 6 i konventionen.

18. Popov mot Frankrike (dom 19.1.2012)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Makarna Popov, som var medborgare i Kazakstan, och deras två barn, som var fem månader respektive tre år gamla, vägrades asyl i Frankrike. I väntan på utvisning till Kazakstan placerades de i ett förvarscen-

ter där de fick stanna i två veckor, varefter de frigavs. Senare beviljades de flyktingstatus i Frankrike.

Europadomstolen fann att förhållandena i förvarscentret varit ytterst olämpliga och t.o.m. farliga för barn och att myndigheterna, genom placeringen av familjen där, hade utsatt klagandenas barn för behandling i strid med artikel 3 i konventionen. När det gällde föräldrarna var förhållandena i centret inte tillräckligt allvarliga för att det skulle föreligga brott mot denna artikel.

Europadomstolen framhöll att Frankrike var ett av de få europeiska länder som lät barn åtfölja sina föräldrar under frihetsberövanden. I det aktuella fallet, där det inte hade förelegat någon påtaglig risk för att familjen skulle försvinna, borde myndigheterna ha övervägt någon annan lösning än ett frihetsberövande i förvarscentret. Den lösning som valts var enligt Europadomstolens mening oproportionerlig och respekterade inte klagandenas rätt enligt artikel 8 till respekt för sitt privatliv och familjeliv.

19. Miażdzyk mot Polen (dom 24.1.2012)

Fråga om rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll 4)

Miażdzyk, som var fransk medborgare, häktades i november 2004 som misstänkt för att leda en grupp personer som ägnade sig åt brottslig verksamhet. Han frigavs i november 2005 men förbjöds då att lämna Polen. Förbudet var i kraft under fem år och två månader. Domstolsförfarandet i Polen pågick fortfarande när Europadomstolen meddelade sin dom.

Europadomstolen konstaterade att Miażdzyk hade sin familj i Frankrike men att han under mer än fem år inte fått lämna Polen. Inskränkningen i hans rörelsefrihet var oproportionerlig och stred mot artikel 2 i protokoll 4 till konventionen.

20. Mihai Toma mot Rumänien (dom 24.1.2012)

Fråga om retroaktiv bestraffning (artikel 7 i konventionen)

Toma, som i december 1995 stoppats av polisen när han körde bil i berusat tillstånd, informerades om att hans rätt att köra bil hade dragits in för en tid av 90 dagar. I februari 1996 ertappade polisen honom med att köra bil och han dömdes för detta till böter. Den 15 december 2004 begärde han hos polisen att få ett nytt körkort, men polisen meddelade honom samma dag att hans körkort hade återkallats enligt en förordning från 2002.

Europadomstolen konstaterade att det enligt de bestämmelser som gällde 1995 hade ankommit på polisen att avgöra om ett rattonykterhetsbrott skulle leda till indragning av körkort men att en sådan påföljd enligt 2002 års förordning hade blivit obligatorisk. Det innebar att en strängare regel hade tillämpats retroaktivt på Toma, vilket stred mot artikel 7 i konventionen.

21. Berasategi, Esparza Luri, Guimon Esparza, Sagarzazu och Soria Valderrama, samtliga mot Frankrike (domar 26.1.2012)

Fråga om häktningstid (artikel 5:3 i konventionen)

Klagandena anklagades för att vara medlemmar i den baskiska terroristorganisationen ETA.

Brottsutredningen pågick under åtskilliga år, och klagandena var häktade under tider mellan fyra år åtta månader och fem år tio månader.

Europadomstolen framhöll att häktningstider om cirka fem år normalt strider mot konventionen och att det måste finnas tvingande skäl för att så långa häktningstider skall anses förenliga med artikel 5:3. I de aktuella fallen gällde misstankarna allvarliga terroristbrott i Baskien, vilka hade krävt omfattande och komplexa utredningar. Myndigheterna hade ägnat stora ansträngningar åt att samla in bevisning och att fullgöra formaliteter kring utredningen, och tidsutdräkten hade i huvudsak berott på målens komplexitet. Det fanns emellertid en period om cirka två år under vilken häktningstiden hade förlängts uteslutande på grund av domstolens arbetsbörda. Följaktligen hade förfarandet inte slutförts med den snabbhet som hade krävts enligt artikel 5:3 i konventionen.

22. M.S. mot Belgien (dom 31.1.2012)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

M.S., som var irakisk medborgare, ansökte om asyl i Belgien. Han misstänktes ha band med Al-Qaida och dömdes i Belgien till 54 månaders fängelse. Beslut fattades om hans utvisning efter straffverkställigheten. Efter avtjänat straff hölls han i förvar under lång tid, varefter utvisningen till Irak verkställdes.

Europadomstolen fann att M.S. i Irak riskerade att utsättas för behandling stridande mot artikel 3. Trots detta hade de belgiska myndigheterna inte sökt erhålla diplomatiska försäkringar från de irakiska myndigheterna att han inte skulle utsättas för sådan behandling. Enligt Europadomstolens mening borde hans återsändande till Irak ha varit förbundet med ett antal garantier för att trygga hans säkerhet i Irak, bland vilka den viktigaste skulle vara diplomatiska utfästelser. Genom att inte vidta sådana åtgärder hade de belgiska myndigheterna underlåtit att göra vad som kunde förväntas av dem, och de hade därigenom brutit mot artikel 3 i konventionen.

23. Stoyanov mot Bulgarien (dom 31.1.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Stoyanov var misstänkt för mord och för att ha avvikit och hållit sig gömd tills han påträffades och arresterades. Han hade under tiden i sin frånvaro dömts till ett långt fängelsestraff, och han vägrades en ny rättegång eftersom han hade hållit sig undan rättsvisan.

Europadomstolen konstaterade att Stoyanov inte hade delgetts kallelse till rättegången och att det var oklart om han hade känt till åtalet och rättegången. Han kunde inte genom att hålla sig undan anses ha avstått från sin rätt att försvara sig mot åtalet. Med hänsyn till detta och eftersom han inte kunnat få en ny prövning av åtalet, hade hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen kränkts.

24. Sindicatul "Pastoral cel Bun" mot Rumänien (dom 31.1.2012)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Klagande var en förening av 35 präster och lekmän tillhörande den rumänska ortodoxa kyrkan. Föreningens syfte var att företräda medlemmarnas professionella, ekonomiska, sociala och kulturella intressen i förhållande till kyrkans ledning och religionsministeriet. Föreningen begärde att få rättskapacitet och att bli införd i den officiella förteckningen av fackföreningar. Ärkebiskopsämbetet motsatte sig denna begäran på grund av att upprättande av en sådan förening förutsatte tillstånd av ärkebiskopen. Föreningens begäran om erkännande som rättssubjekt och om registrering avstogs av domstol.

Europadomstolen konstaterade att prästerna och lekmännen inom kyrkan utför sina uppgifter på grundval av individuella anställningskontrakt och att det inte finns någon anledning att utestänga dem från skyddet i artikel 11 i konventionen. Det fanns enligt Europadomstolens mening ingen grund i artikel 11:2 för att i detta fall avvika från föreningsfriheten, och myndigheternas vägran att registrera föreningen som en juridisk person stred därför mot artikel 11.

25. I.M. mot Frankrike (dom 2.2.2012)

Fråga om rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

I.M. var en sudanesisk medborgare som sökt asyl i Frankrike. Hans ansökan behandlades enligt en särskild snabbprocedur. Hans ansökan avstogs, men han överklagade beslutet till domstol. Han klagade också till Europadomstolen som uppmanade Frankrike att inte verkställa utvisningen förrän hans klagomål prövats av Europadomstolen. Kort därefter beslöt en förvaltningsdomstol att bevilja honom asyl. Frågan om utvisningen skulle strida mot artikel 3 i konventionen hade därmed förfallit, men Europadomstolen prövade ändå om I.M. hade haft ett effektivt rättsmedel i asylärendet.

Europadomstolen konstaterade att snabbproceduren, som tillämpades i 24 procent av samtliga asylärenden i Frankrike, kännetecknades av särskilt korta tidsfrister. Detta medförde att en grundlig genomgång av ett fall inte var möjlig, vilket skapade problem när det var fråga om en första asylansökan och inte om en ny asylansökan i ett fall som tidigare behandlats enligt den normala utförliga proceduren. Det var denna snabbprocedur som skulle ha varit det enda förfarandet före verkställandet av utvisningen av I.M., såvida inte Europadom-

stolen hade fattat beslut om interimistiskt uppskov med verkställigheten.

Europadomstolen konstaterade att I.M. i det aktuella fallet hade haft fem dagar på sig för att ge in en asylansökan på franska språket utan att han fått någon hjälp med utformningen och med anskaffandet av dokumentation till stöd för denna ansökan. I realiteten hade han endast kunnat skriva ett brev på arabiska som hade muntligt översatts vid förhandlingen inför domstolen, och han hade inte kunnat åberopa någon bevisning till stöd för sin ansökan. Sedan hans ansökan avslagits, hade han haft 48 timmar på sig för att klaga till domstol. Om Europadomstolen inte hade intervenerat, skulle tillämpningen av snabbproceduren ha medfört att I.M. hade utvisats till Sudan utan en noggrann prövning av hans ansökan. Han hade därför inte till sitt förfogande haft ett sådant rättsmedel som avses i artikel 13 i konventionen.

26. Alimuçaj mot Albanien (dom 7.2.2012)

Fråga om straff utan stöd i lag (artikel 7 i konventionen)

Alimuçaj var ägare till ett bolag som lånade upp pengar från allmänheten. Verksamheten bedrevs i form av s.k. pyramidspel, vilket ledde till att bolaget slutligen var ur stånd att återbetala upplånade pengar. Alimuçaj åtalades och dömdes för bedrägeri gentemot 57 923 borgenärer avseende ett belopp som motsvarade 199 miljoner dollar till 20 års fängelse.

Europadomstolen konstaterade att bedrägeri enligt den albanska strafflagen var belagt med ett maximistraff om fem års fängelse. Det fanns, när brotten begicks, ingen praxis som visade att straffmaximum kunde överskridas när en dom avsåg flera bedrägeribrott. Bestämmelsen om brottskonkurrens i strafflagen hade tidigare endast tillämpats på straffmätningen vid brott av olika slag. Eftersom Alimuçaj inte haft anledning att räkna med att skulle dömas till högre straff än fem års fängelse, stred domen mot artikel 7 i konventionen.

27. Al Hamdani och Al Husin, båda mot Bosnien och Hercegovina (domar 7.2.2012)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till personlig frihet (artikel 5:1 i konventionen)

Al Hamdani kom från Irak och Al Husin från Syrien. Båda hade under kriget i Bosnien ingått i en muslimsk militär enhet som kämpat på de bosniska muslimernas sida. De arresterades i juni 2009 respektive oktober 2008 på grund av att de ansågs hota den nationella säkerheten. Beslut om deras utvisning fattades den 8 november 2010 (Al Hamdani) och den 1 februari 2011 (Al Husin).

Europadomstolen konstaterade att grunden för frihetsberövandena inte hade varit att Al Hamdani och Al Husin var misstänkta för något

brott. Häktning för att hindra någon att begå brott enligt artikel 5:1 c) i konventionen var emellertid tillåten endast när syftet var att ställa den häktade inför domstol inom ramen för ett straffrättsligt förfarande. Slutsatsen blev att de frihetsberövanden som föregått utvisningsbesluten inte hade varit förenliga med artikel 5:1 men att de under tiden efter dessa beslut hade omfattats av artikel 5:1 f) i konventionen.

När det gällde Al Husin fann Europadomstolen vidare, med beaktande av den aktuella utvecklingen i Syrien, att hans utvisning till detta land skulle strida mot artikel 3 i konventionen.

28. Diacenco mot Rumänien (dom 7.2.2012)

Fråga om oskuldspresumtion (artikel 6:2 i konventionen)

Diacenco åtalades för att ha orsakat en trafikolycka men frikändes. I högre instans förpliktades han emellertid att utge skadestånd med motiveringen att han var skyldig till det brott för vilket han åtalats.

Europadomstolen framhöll att det visserligen finns en skillnad mellan förutsättningarna för straffansvar och skadeståndsansvar men att den rumänska domstolens motivering, som innebar att Diacenco var skyldig till ett brott för vilket han frikändes, stred mot oskuldspresumtionen i artikel 6:2 i konventionen.

29. Axel Springer AG mot Tyskland (dom 7.2.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Springer-förlaget utger tidningen *Bild*. I tidningen publicerades artiklar om en känd tv-skådespelare X, som hade ertappats med innehav av kokain och senare dömts för detta innehav till ett bötesstraff. X begärde förbud mot vidare publicering av artiklarna och de fotografier av X som utgjort illustrationer till dem och fick bifall till dessa yrkanden i de tyska domstolarna, som ansåg att X:s rätt till respekt för sitt privatliv skulle tillmätas större vikt än allmänhetens intresse av information.

Europadomstolen konstaterade att artiklarna gällde en känd och populär person och att det fanns ett allmänt intresse av att få information om det rättsliga förfarandet mot honom. X:s anspråk på skydd för sitt privatliv hade minskat i slagkraft genom att han själv i intervjuer hade avslöjat detaljer om sitt privatliv. De uppgifter som lämnats i artiklarna hade varit korrekta och hade senare bekräftats av åklagaren. Sammanfattningsvis fann Europadomstolen att förbudet mot publicering hade varit oproportionerligt och stått i strid med artikel 10 i konventionen.

30. Von Hannover mot Tyskland (nr 2) (dom 7.2.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Klagande var prinsessan Caroline von Hannover, dotter till prins Rainier av Monaco, och hennes man prins Ernst August von Hannover. I

ett tidigare mål vid Europadomstolen (se SvJT 2004 s. 626 f.) fick prinsessan Caroline bifall till sitt yrkande att publiceringen av vissa fotografier i tyska tidskrifter skulle anses ha stått i strid med artikel 8 i konventionen. Efter denna dom väckte hon och hennes man talan vid tyska domstolar med begäran om förbud mot publicering av ytterligare fotografier som tagits av dem utan deras samtycke under en skidsemester. Deras yrkanden bifölls delvis men avslogs såvitt gällde ett fotografi av prinsparet som publicerats tillsammans med en artikel om prins Rainiers dåliga hälsa. När det gällde detta fotografi fann den tyska domstolen att prins Rainiers hälsotillstånd hade varit av allmänt intresse och att pressen hade haft skäl att rapportera om vad hans barn gjorde under hans sjukdomstid.

Europadomstolen konstaterade att de tyska domstolarna hade anpassat sin praxis till Europadomstolens tidigare dom och i fråga om de nya fotografierna prövat om publicering i massmedia kunnat bidra till att belysa frågor av allmänt intresse och inte endast syftat till att tillfredsställa allmänhetens nyfikenhet. I det aktuella fallet godtog Europadomstolen att prins Rainiers sjukdom var ett ämne av allmänt intresse och att det aktuella fotografiet i detta sammanhang också kunde i någon mån vara av allmänt intresse. Det hade inte visats att fotografiet hade tagits i smyg eller i trakasserande syfte, och de tyska domstolarna hade noggrant avvägt publicitetsintresset mot prinsparets intresse av skydd för sitt privatliv och därvid beaktat Europadomstolens tidigare dom. Sammantaget fann Europadomstolen att klagandenas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv inte hade kränkts.

31. Kinský mot Tjeckiska republiken (dom 9.2.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

František Oldřich Kinský förde ett stort antal processer i Tjeckiska republiken för att återfå fastigheter som hans familj hade ägt men som konfiskerats av Tjeckoslovakien efter andra världskriget. I det aktuella fallet hade hans talan avvisats på grund av att restitution av fastigheter som konfiskerats före 1990 inte kunde begäras i vanligt civilmål utan endast enligt reglerna i de särskilda restitutionslagarna.

Medan målet behandlades vid domstolarna, gjorde flera ledamöter av regeringen och parlamentet uttalanden om att egendom inte borde restitueras till personer som varit nazister och att detta gällde familjen Kinský. Kulturministern uttalade sitt missnöje med andra domstolsbeslut till förmån för Kinský och tillade att domare som dömde på liknande sätt måste bära det fulla ansvaret för att staten blev skyldig att avstå från egendom. Flera politiker, inklusive presidenten och premiärministern, sammankallade möten som mynnade ut i rekommendationer avseende domstolarnas hantering av mål av detta slag.

Europadomstolen fann att de uttalanden som gjorts av ministrar och andra politiker medfört att Kinskýs ifrågasättande av domstolarnas oavhängighet och oberoende hade haft saklig grund. Justitieministeriet hade fortlöpande informerats om utvecklingen av domstolsförfarandet och hade varit behörigt att initiera disciplinförfaranden mot domare. En brottsutredning hade igångsatts mot Kinský och bedrivits på ett sätt som måste betecknas som otillbörligt. Omständigheterna var sådana att Kinský inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

32. Vejdeland m.fl. mot Sverige (dom 9.2.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagandena distribuerade ett 100-tal broschyrer till eleverna i en gymnasieskola. I broschyrerna hävdades att homosexualitet var en sexuell avart som hade en moraliskt nedbrytande effekt på befolkningen och var orsak till spridning av HIV och AIDS. Det uppgavs vidare att den homosexuella lobbyn försökte förringa betydelsen av pedofili. Klagandena dömdes av Högsta domstolen för hets mot folkgrupp till villkorlig dom och böter.

Europadomstolen konstaterade att broschyrerna hade innehållit allvarliga anklagelser utan att för den skull utgöra uppmaningar till hatbrott. Spridningen hade skett till elever i en känslig ålder i en skola där ingen av klagandena gick och till vilken de inte hade fritt tillträde. De straff som utdömts hade också varit måttliga. Europadomstolen fann därför att artikel 10 i konventionen inte hade kränkts.

33. A.M.M. mot Rumänien (dom 14.2.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

A.M.M. var en 10-årig pojke som i sitt födelsecertifikat angavs ha okänd far. Hans mor väckte talan mot Z och hävdade att han var A.M.M:s far. Hon åberopade ett intyg i vilket Z hade erkänt faderskapet. Hon begärde också att Z skulle höras och att faderskapstest skulle utföras.

Den rumänska domstolen kallade A.M.M:s mor, Z och vittnen att inställa sig vid domstolen, men Z inställde sig inte och vittnena kunde inte anträffas. Domstolen anmodade Z att vända sig till en rättsmedicinsk institution för provtagning, men han efterkom inte denna uppmaning. Domstolen avslog därefter yrkandet om Z:s faderskap som obestyrkt.

Europadomstolen konstaterade att den rumänska domstolen inte hade vidtagit några åtgärder för att få barnavårdsmyndighet att medverka i förfarandet och inte hade förordnat en advokat för att bistå A.M.M. och hans mor. Inte heller hade domstolen dragit några slutsatser av att Z inte velat medverka till en faderskapsundersökning.

Slutsatsen blev att A.M.M:s rätt enligt artikel 8 i konventionen inte hade respekterats.

34. Hardy & Maile mot Förenade kungariket (dom 14.2.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Målet gällde byggandet av två gasolterminaler nära klagandenas hem och de miljöstörningar som orsakades av verksamheten vid dessa terminaler. Europadomstolen konstaterade att denna verksamhet reglerades av ett omfattande regelverk och att det gjorts utförliga undersökningar om hur terminalerna skulle fungera. Såväl myndigheterna som domstolarna hade funnit situationen betryggande. Inte heller hade det varit någon brist på information till befolkningen, som också hade haft möjlighet att få tillgång till relevanta handlingar. Europadomstolen konkluderade att artikel 8 inte blivit kränkt.

35. Antwi m.fl. mot Norge (dom 14.2.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Klagande var Henry Antwi, som var medborgare i Ghana, samt hans hustru och dotter, som båda var norska medborgare. Henry Antwi hade först kommit till Tyskland på falskt pass. Han träffade där sin blivande hustru, som hade lämnat Ghana vid 17 års ålder och flyttat till Norge där hennes far och syskon bodde. Henry Antwi begav sig från Tyskland till Norge för att bo tillsammans med henne och fick uppehållstillstånd i Norge. Sedan det uppdagats att han kommit till Norge på falskt pass, beslöts emellertid att han skulle utvisas ur Norge för en tid av fem år.

Europadomstolen konstaterade att Henry Antwi hade fått uppehållstillstånd i Norge på grundval av falska handlingar och att han därför vistats olagligt i Norge. Beslutet att utvisa honom kunde under sådana förhållanden inte anses stå i strid med artikel 8 i konventionen.

36. Romet mot Nederländerna (dom 14.2.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Romet anmälde i november 1995 att han hade blivit bestulen på sitt körkort. I mars 1997 fick han ett nytt körkort. Under den mellanliggande perioden registrerades 1 737 motorfordon i hans namn utan hans samtycke. Detta ledde till att han blev åtalad för diverse brott som begåtts med dessa bilar och att han uppmanades att betala fordonsskatt för dem. Han gick också miste om vissa sociala förmåner, eftersom myndigheterna ansåg honom ha betydande ekonomiska tillgångar genom det stora innehavet av bilar. Under 1996 begärde han hos olika myndigheter att situationen skulle normaliseras men utan framgång.

Europadomstolen fann att myndigheterna, genom att inte snabbt återkalla körkortet efter Romets anmälan att det blivit stulet, hade

underlättat missbruk av körkortet. Som en följd härav hade Romet utsatts för kränkningar av rätten i artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet.

37. Arras m.fl. mot Italien (dom 14.2.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Klagandena var pensionerade tjänstemän från en bank som tidigare varit offentligägd men senare privatiserats. Efter privatiseringen blev de underkastade nya och för dem försämrade pensionsregler. De väckte talan mot banken och hävdade att de tidigare pensionsreglerna skulle fortsätta att gälla för dem. De hade framgång i de lägre instanserna, men deras talan ogillades slutligen av kassationsdomstolen på grundval av en ny retroaktivt tillämplig lag som medförde att de ändrade pensionsreglerna skulle gälla alla pensionärer oavsett tiden för deras pensionering.

Europadomstolen konstaterade att lagstiftaren genom en ny lag hade tagit ställning till tvistefrågan i en pågående rättegång och i själva verket avgjort målet till klagandenas nackdel. Ett sådant ingripande från lagstiftarens sida kunde inte anses förenligt med artikel 6:1 i konventionen, såvida det inte förelåg ett mycket starkt allmänintresse, vilket inte var fallet. Klagandena hade således inte åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1.

38. Karrer mot Rumänien (dom 21.2.2012)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Karrer, som var österrikisk medborgare, och hans frånskilda rumänska hustru hade en dotter som hette Alexandra. Medan det pågick en rättegång i Österrike om vårdnaden om Alexandra, tog hennes mor utan Karrers vetskap henne med sig till Rumänien. Karrer begärde med stöd av Haagkonventionen om de civila aspekterna av olovliga bortföranden av barn att Alexandra skulle återföras till Österrike. De rumänska domstolarna avslog hans begäran med motiveringen att det skulle vara skadligt för Alexandra att återvända till Österrike.

Europadomstolen fann att de rumänska domstolarna inte hade tillräckligt analyserat Alexandras familjesituation och undersökt hur den skulle påverkas av att hon återvände till Österrike. De hade inte heller hört Karrer muntligt eller gett honom tillfälle att skriftligt yttra sig under processen. Förfarandet hade dessutom pågått i elva månader, och någon förklaring till den långsamma handläggningen hade inte lämnats. Under dessa omständigheter hade Karrers rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv kränkts.

39. Abil och Khanhuseyn Aliyev, båda mot Azerbajdzjan (domar 21.2.2012)

Fråga om rätt att kandidera i val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Abil och Khanhuseyn Aliyev var kandidater i val till nationalförsamlingen men diskvalificerades på grund av att de påstods ha gett väljare ekonomisk ersättning för att få deras röster.

Europadomstolen förklarade sig kunna acceptera de grunder för diskvalificering av kandidater som var angivna i Azerbajdzjans lag men framhöll att det måste finnas ett förfarande som garanterar en rätts-säker prövning av om någon av dessa grunder föreligger i det enskilda fallet. När det gällde Abil och Khanhuseyn Aliyev var de anklagelser som riktats mot dem lösligt grundade. De hade också saknat möjlighet att försvara sig mot anklagelserna. Europadomstolen konkluderade att de genom förfarandena inte hade fått tillräckligt skydd mot godtycke och att de beslut som fattats hade saknat övertygande motivering. Artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade därför kränkts.

40. Trosin mot Ukraina (dom 23.2.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Trosin, som avtjänade ett livstidsstraff för mord, fick under en tid av nästan fem år inte ta emot besök av sina anhöriga mer än en gång var sjätte månad. Därefter hade besök tillåtits var tredje månad. Besöks-tiden var vid varje tillfälle begränsad till fyra timmar, och endast tre besökare fick vara närvarande vid varje tillfälle. Samtal med besökarna fördes genom en glasruta och en fängvaktare avlyssnade samtalen. Efter fem år tilläts mera frekventa besök.

Europadomstolen konstaterade att de ukrainska bestämmelserna om besök hos livstidsfångar var stela och att de inte tog hänsyn till de omständigheter som förelåg i varje enskilt fall. I fråga om Trosin hade inte visats att begränsningarna av besöksrätten hade varit nödvändiga. Vidare hade närvaron av en fängvaktare gjort det svårt för honom att föra privata och förtroliga samtal med familjemedlemmar. Eftersom Trosins intresse av kontakter med sin familj inte hade avvägts mot det allmänna intresset av att begränsa fångars externa kontakter, fann Europadomstolen att hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatliv och familjeliv hade kränkts.

41. Hirsi Jamaa m.fl. mot Italien (dom 23.2.2012)

Frågor om jurisdiktion (artikel 1 i konventionen), omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och kollektiv utvisning (artikel 4 i protokoll 4)

Klagande var 11 somaliska och 13 eritreanska medborgare. De hade under 2009 kommit med båtar från Libyen men fångats upp på det fria havet av italienska örlogsfartyg och förts tillbaka till Libyen med tillämpning av ett bilateralt avtal mellan Italien och Libyen.

Europadomstolen konstaterade att åtgärderna hade vidtagits utanför italienskt territorium men av besättningen på italienska militära fartyg. Italien var därför ansvarigt för de åtgärder som vidtagits, och händelserna föll under Europadomstolens jurisdiktion enligt artikel 1 i konventionen.

Europadomstolen fann vidare att situationen i Libyen vid den aktuella tiden varit sådan att klagandena efter återkomsten dit riskerade att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling och att det samma hade gällt om de från Libyen återsänts till sina hemländer Somalia och Eritrea. Artikel 3 i konventionen hade därför inte respekterats.

Slutligen konstaterade Europadomstolen att återförandet av klagandena till Libyen hade skett utan någon individuell undersökning av varje persons individuella omständigheter och att det därför var fråga om kollektiv utvisning i strid med artikel 4 i protokoll 4 till konventionen.

42. Kolyadenko m.fl. mot Ryssland (dom 28.2.2012)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen), rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagande var sex personer som bodde i Vladivostok nära en flod och en vattenreservoar. Efter häftiga regn uppkom risk för att reservoaren skulle brista, och det statliga vattenbolaget beslöt då att släppa ut vatten från reservoaren ner i floden. Detta gjordes på sådant sätt att klagandena utsattes för livsfara och led stor egendomsskada.

Europadomstolen fann att det visserligen varit motiverat att släppa ut vatten ur reservoaren men att myndigheterna inte i förväg vidtagit tillräckliga skyddsåtgärder för det fall att ett sådant utsläpp skulle bli nödvändigt. Åtgärder hade föreslagits för att skydda befolkningen men hade inte genomförts, och befolkningen hade inte varnats. Härigenom hade myndigheterna brustit i sina skyldigheter enligt artikel 2 i konventionen att skydda klagandenas liv och enligt artikel 8 i konventionen att respektera deras privatliv och familjeliv samt slutligen enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen att visa respekt för deras egendom.

43. Leas mot Estland (dom 6.3.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Leas misstänktes för mutbrott. Åklagare och domstol gav vid flera tillfällen tillstånd till hemlig övervakning av honom. Han fick vid den följande rättegången del av vissa övervakningsrapporter men fick inte fullständig tillgång till övervakningsakten.

Europadomstolen konstaterade att den kontradiktoriska principen normalt kräver att den tilltalade får tillgång till allt utredningsmaterial men att undantag från denna regel kan göras när det finns starka skäl

till undanhållande av viss handling, t.ex. för att skydda polisens spaningsmetoder eller för att undvika att utsätta vittnen för stora risker. I det aktuella fallet hade Leas inte fått veta vad slags material som hemlighållits för honom och vilka skäl som motiverat hemlighållandet. Vidare hade en domstol fattat ett beslut om att han skulle få tillgång till övervakningsakten, men beslutet hade inte exekverats. Sammantaget fann Europadomstolen att Leas rätt att försvara sig inte hade tillgodosetts på ett adekvat sätt och att han därför inte hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

44. Huhtamäki mot Finland (dom 6.3.2012)

Fråga om straff utan stöd i lag (artikel 7 i konventionen)

Huhtamäki dömdes för grovt häleri på grund av att han hade hjälpt en annan person, A, att undandra viss egendom från dennes borgevärdar. A dömdes samtidigt för grovt gäldenärsbedrägeri. A fick emellertid senare resning och frikändes, medan domen mot Huhtamäki blev bestående. Han ansåg att han med hänsyn till att A frikändes inte lagligen borde ha dömts för medverkan till A:s brott.

Europadomstolen konstaterade att såväl A som Huhtamäki initialt hade dömts för brott. Frågan var om det förhållandet att A senare blivit frikänd innebar att Huhtamäki hade dömts utan stöd i lag. Den finska högsta domstolen hade emellertid funnit det vara förenligt med finsk lag att en person dömdes för medhjälpsbrott trots att den huvudtilltalade frikändes från ansvar för huvudbrottet. Europadomstolen fann inte skäl att ifrågasätta denna tolkning av finsk lag och konkluderade att artikel 7 i konventionen inte hade kränkts.

45. Gagliano Giorgi mot Italien (dom 6.3.2012)

Rätt till domstolsprövning inom skälig tid (artikel 6:1 i konventionen)

Gagliano Giorgi åtalades för tagande av mutor och andra brott. Handläggningen av brottmålet pågick i tio år och slutade med att domstol fann mutbrottet preskriberat. Däremot dömdes Gagliano Giorgi för förfalskning till ett fängelsestraff. Han väckte skadeståndstalan mot italienska staten på grund av långsam handläggning av brottmålet. Skadeståndsmålet pågick i fem år och ledde inte till att skadestånd utdömdes.

Europadomstolen konstaterade att den långsamma handläggningen av brottmålet hade lett till att åtalet för mutbrott hade preskriberats, vilket hade varit till fördel för Gagliano Giorgi och väsentligt reducerat den skada han lidit genom den långsamma handläggningen. Eftersom han inte lidit någon betydande skada genom den långsamma handläggningen av brottmålet, avvisades hans talan i denna del.

När det gällde målet om skadestånd för långsam rättskipning konstaterade Europadomstolen att handläggningen av sådana mål i princip inte bör pågå längre än två och ett halvt år, eftersom syftet är att få

skadestånd för att ett tidigare mål handlagts alltför långsamt. I det aktuella fallet hade tidsåtgången varit betydligt större, och artikel 6:1 i konventionen hade därför kränkts.

46. Cadène och Célice, båda mot Frankrike (domar 8.3.2012)

Frågor om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Cadène och Célice ålades att betala böter för fortkörning. De deponerade först bötesbeloppen men begärde sedan hos åklagaren att återfå de deponerade pengarna, Cadène med motiveringen att han inte kunde erkänna något brott utan att ha sett de fotografier som tagits av hans bil och Célice med påståendet att han inte hade kört bilen. Deras framställningar avvisades, i Cadènes fall på grund av att han inte hade angett grunden för sin begäran och i fråga om Célice på grund av att han inte hade förnekat brott.

Europadomstolen konstaterade att Cadène och Célice hade vägrats omprövning av bötesbesluten vid domstol, vilket stred mot deras rätt till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen.

47. Levin mot Sverige (dom 15.3.2012)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Eleonor Levin var mor till tre barn, födda 1999, 2001 och 2002. I mars 2003 separerade hon från barnens far, B, och fick ensam vårdnaden om barnen, medan B fick umgängesrätt.

I maj 2005 beslöt de sociala myndigheterna att temporärt placera barnen i familjehem. Eleonor Levin togs vid samma tid om hand för psykiatrisk vård, men hon återvände hem efter en kortare tid. I oktober 2005 beslöt domstol att barnen skulle tvångsomhändertas. Eleonor Levin fick till en början rätt att träffa barnen tämligen ofta, men umgängesrätten inskränktes i december 2006 till en gång var sjätte månad. I november 2008 utvidgades umgängesrätten till fyra gånger per år.

Europadomstolen konstaterade att de sociala myndigheterna konsekvent hade strävat efter att kontakterna mellan Eleonor Levin och barnen skulle upprätthållas. Visserligen hade umgängesrätten tidvis varit mycket begränsad, men detta berodde på myndigheternas avvägning av Eleonor Levins intresse mot barnens behov av en trygg omgivning. Barnens önskemål hade också beaktats, och Eleonor Levin hade under förfarandet biståtts av en advokat som sett till att hennes intressen tillvaratagits. Sammantaget fann Europadomstolen att inskränkningarna i hennes rätt till respekt för sitt familjeliv hade vidtagits i barnens intresse och varit proportionerliga. Något brott mot artikel 8 förelåg således inte.

48. Gas och Dubois mot Frankrike (dom 15.3.2012)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Valérie Gas och Nathalie Dubois var ett sammanboende lesbiskt par som ingått civilt partnerskap. Nathalie Dubois var mor till en dotter som avlats genom konstgjord befruktning med sperma från en anonym donator. Valérie Gas begärde i samförstånd med Nathalie Dubois att få adoptera hennes dotter, vilket vägrades av fransk domstol.

Europadomstolen konstaterade att en adoption enligt fransk lag leder till att adoptanten blir ensam vårdnadshavare utom när adoptanten är gift med adoptivbarnets far eller mor, i vilket fall adoptanten och adoptivbarnets far eller mor kan bli gemensamma vårdnadshavare. Valérie Gas och Nathalie Dubois var emellertid inte gifta med varandra, och fransk lag tillät inte heller samkönade äktenskap. Någon rätt för Valérie Gas och Nathalie Dubois att ingå äktenskap med varandra kunde inte heller grundas på konventionen. För samboende heterosexuella eller homosexuella par fanns alltså enligt fransk lag ingen möjlighet till gemensamt föräldraansvar. Europadomstolen framhöll att en stat som inrättar civila partnerskap har stor frihet att bestämma rättsverkningarna och kan inte anses skyldig enligt artikel 14 i förening med artikel 8 i konventionen att i fråga om adoption likställa dem som ingått civila partnerskap med gifta par. Något brott mot artikel 14 i förening med artikel 8 i konventionen förelåg därför inte.

49. Sitaropoulos och Giakoumopoulos mot Grekland (dom 15.3.2012)

Fråga om rätt till fria val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Domen grundade sig på en omprövning i stor kammare av en tidigare meddelad dom om utomlands bosatta grekiska medborgares rätt att i bosättningslandet avge sina röster i val till grekiska parlamentet. När det gäller omständigheterna hänvisas till SvJT 2010 s. 1004. Med avvikelse från den tidigare domen fann Europadomstolen att rätten till fria val i artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen inte hade kränkts. Domstolen konstaterade att det varken i internationell eller i regional europeisk rätt eller i medlemsstaternas praxis fanns någon allmänt accepterad uppfattning om att staterna är skyldiga att vidta åtgärder för att röstning skall kunna ske utomlands. Domstolen konstaterade att den grekiska konstitutionen innehöll en bestämmelse som uppmanade lagstiftaren att göra det möjligt för medborgare utomlands att utöva sin rösträtt i bosättningslandet men att bestämmelsen inte skapat en skyldighet för lagstiftaren att ingripa. De försök som gjorts att införa möjligheter till röstning utomlands hade inte lett till politisk enighet. De olägenheter det medfört för klagandena om de valt att resa till Grekland för att rösta hade inte heller va-

rit så stora att de innefattat ett brott mot deras rätt i artikel 3 i första tilläggsprotokollet.

50. Aksu mot Turkiet (dom 15.3.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Domen grundade sig på omprövning i stor kammare av en tidigare meddelad dom om eventuell kränkning av Aksus rätt till respekt för sitt privatliv i hans egenskap av medlem av den romska folkgruppen. När det gäller omständigheterna hänvisas till SvJT 2010 s. 1012. Liksom i den tidigare domen fann Europadomstolen i sin större sammansättning att de två publikationerna som Aksus klagomål gällde inte innehöll sådana uttalanden om romerna att de kunde anses ha kränkt Aksus rätt enligt artikel 8 i konventionen.

51. Austin m.fl. mot Förenade kungariket (dom 15.3.2012)

Fråga om frihetsberövande (artikel 5 i konventionen)

I samband med en demonstration i London beslöt polisen, som befärade oroligheter, att spärra av folkmassan på Oxford Circus. Som en följd därav var det omöjligt för dem som befann sig på platsen att under cirka sju timmar bege sig därifrån. Klagande i detta mål var en av demonstranterna och tre andra personer som råkat ut för denna avspärrning och som ansåg att de härigenom hade berövats friheten i strid med artikel 5 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att begreppet "frihetsberövande" i artikel 5 måste tolkas i ljuset av de aktuella förhållandena. Genom den tekniska utvecklingen hade det blivit möjligt att snabbt mobilisera demonstranter i stor skala. Artikel 5 kunde inte tolkas så att bestämmelserna gjorde det omöjligt för polisen att fullgöra sina uppgifter att upprätthålla ordningen och skydda allmänheten. Konventionen måste förstås som en helhet, och i statens åligganden enligt konventionen ingick också att skydda enskilda människor mot våld och fysisk skada. Det medförde att begränsningar i rörelsefriheten ibland var nödvändiga, och sådana begränsningar kunde inte anses som frihetsberövanden enligt artikel 5 om de framtingats av omständigheter utanför myndigheternas kontroll och varit nödvändiga för att eliminera risker för allvarliga skador och om de inte gått längre än som varit nödvändigt för detta ändamål. I det aktuella fallet hade åtgärderna hållit sig inom dessa ramar, och de innefattade därför inte något frihetsberövande enligt artikel 5 i konventionen.

52. Ümmühan Kaplan mot Turkiet (dom 20.3.2012)

Frågor om rättegång inom skälig tid (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Målet var ett s.k. pilotmål i fråga om avsaknaden av ett effektivt rättsmedel i Turkiet mot alltför långsamma rättegångar. Europadomstolen fann att det förelåg ett brott mot artikel 6:1 och, eftersom det saknats

ett effektivt rättsmedel, även mot artikel 13 i konventionen. Europadomstolen förpliktade Turkiet att inom ett år inrätta ett effektivt rättsmedel med avseende på långsam rättskipning och beslöt att under tiden vilandeförklara de cirka 2 300 klagomål av samma slag mot Turkiet som var anhängiga vid Europadomstolen.

53. Konstantin Markin mot Ryssland (dom 22.3.2012)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Domen meddelades i stor kammare och grundade sig på omprövning av en tidigare dom som meddelats den 7 oktober 2010 av domstolen i vanlig sammansättning. Beträffande omständigheterna hänvisas till SvJT 2011 s. 216 f. Liksom i den tidigare domen fann Europadomstolen att rätt till föräldraledighet som kunde åtnjutas av kvinnlig men inte manlig militär personal stred mot diskrimineringsförbudet i artikel 14 i konventionen.

54. Granos Organicos Nacionales S.A. mot Tyskland (dom 22.3.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och diskriminering (artikel 14 i konventionen)

Klagande var ett peruanskt bolag som begärt rättshjälp i Tyskland för att inleda en process mot ett tyskt bolag. De tyska domstolarna vägrade rättshjälp med motiveringen att juridiska personer kunde beviljas rättshjälp endast om de var hemmahörande i EU eller EES. Klagandebolaget ansåg sig genom denna vägran ha berövats sin rätt till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen och dessutom ha utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att möjligheterna att ge rättshjälp till juridiska personer varierar från land till land och att någon generell rätt till sådan rättshjälp inte kan härledas ur artikel 6:1 i konventionen. I Peru kunde endast fysiska personer få rättshjälp, varför även reciprocitetshänsyn talade emot att ett peruanskt bolag skulle kunna få rättshjälp i Tyskland. Slutsatsen blev att det inte förelåg ett brott mot vare sig artikel 6:1 eller artikel 14 i konventionen.

55. Ahrens och Kautzor, båda mot Tyskland (domar 22.3 2012)

Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och diskriminering (artikel 14 i konventionen)

Ahrens ansåg sig vara biologisk far till en flicka. Barnets mor, P, hade emellertid levt tillsammans med en annan man, M, som erkänt faderskapet till barnet. Ahrens väckte talan vid domstol för att få fastställt att han och inte M var far till flickan. M förklarade att han åtog sig föräldraansvaret för flickan även om han inte var hennes biologiske far. En distriktsdomstol fann det genom blodundersökning visat att Ahrens var far till flickan och ansåg att han var berättigad att föra talan om faderskapet mot M. Appellationsdomstolen ändrade emeller-

tid domen och förklarade att Ahrens inte var behörig att föra sådan talan med hänsyn till familjerelationen mellan M och flickan som hade fortsatt även sedan det klarlagts att M inte var hennes biologiske far.

Kautzor ansåg sig vara biologisk far till sin tidigare hustrus dotter, trots att faderskapet hade erkänts av hennes nye partner E, med vilken hon gift sig och fått ytterligare två barn. Han väckte faderskapstalan för att få fastställt att E inte var far till flickan. En distriktsdomstol fann att Kautzor inte var behörig att bestrida E:s faderskap med hänsyn till den familjegemenskap som existerade mellan flickan och hennes laglige far E. Denna ståndpunkt fastställdes i högre instans.

Europadomstolen konstaterade att frågorna i dessa mål berörde Ahrens och Kautzors rätt enligt artikel 8 till respekt för sina privatliv men inte gällde ingrepp i deras familjeliv eftersom det aldrig hade funnits något nära personligt förhållande mellan dem och respektive barn. Europadomstolen framhöll vidare att det inte fanns någon enhetlig uppfattning bland konventionsstaterna i frågan om en man som har skäl att anse sig vara biologisk far till ett barn skall kunna på rättslig väg ifrågasätta den legale faderns faderskap. I Tyskland hade lagstiftaren stannat för att ge företräde åt en existerande familjegemenskap mellan ett barn och den legale fadern. I fallet *Anayo mot Tyskland* (se SvJT 2011 s. 249) hade fastslagits en skyldighet för staterna att pröva om det skulle vara i ett barns intresse att tillåta en biologisk far att etablera en relation till barnet, t.ex. genom umgängesrätt, men därav följde inte att han också skulle kunna angripa den legale faderns rättsliga status. Europadomstolen konkluderade att det i de två nu aktuella fallen inte förelåg något brott mot artikel 8 i konventionen. Det förhållandet att den biologiske fadern inte har samma möjligheter som modern, den legale fadern och barnet att ifrågasätta den legale faderns faderskap kunde inte heller betraktas som diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen, eftersom syftet var att skydda barnet och familjen mot störningar utifrån.